

סיפור לשבת

למעלה מהזמן

עלייתו של רבי אברהם־גרשון מקיטוב, גיסו של הבעל־שם־טוב, לארץ־ישראל, לפני כמאתיים וששים שנה הייתה תופעה נדירה. רוב יהודי הארץ באותה עת היו ספרדים

קל לשער שרבי אברהם־גרשון, יוצא העיר ברודי שבגליציה, נראה חריג בסביבתו, בלבושיו האשכנזיים, ובהגייה האשכנזית שבה דיבר. עם זה נתקבל בכבוד ובהערכה על חכמי ארץ־ישראל, בראותם כי הוא תלמיד־חכם מופלג וקדוש.

תחילה השתקע רבי אברהם־גרשון בחברון, אך חש עצמו בודד. בעקבות זאת עבר להתגורר בירושלים, אך קודם לכן שהה זמן־מה בעיר צפת.

רבה של צפת אכן הגה כלפי רבי אברהם־גרשון כבוד וחיבה וקשריהם היו טובים, אולם מקרה מצער שאירע שוב הוכיח עד כמה הבדלי גישות ומוצא עלולים להעיב גם על קשרים בין תלמידי־חכמים.

רבי אברהם־גרשון התקשה להשיג את פרנסתו, ותכופות נותר בלי פרוטה. בימי שהייתו בצפת סח את מר ליבו לפני הרב מרא־דאתרא, וסיפר לו כי בגלל מצבו הדחוק לא היה יכול לקנות אפילו צרכים הכרחיים לשבת, ונאלץ להיזקק להלוואה. הרב הביע השתתפות במצוקתו וחפש דרך לעזור לידידו האשכנזי.

זהירות מיוחדת נהגו אנשי צפת במידת האמת, ומכיוון שכן לא יהיה לפלא המעשה שלהלן:

יום אחד, קר במיוחד, יצא רבי אברהם־גרשון מביתו, בדרכו לבית־הכנסת, לבוש מעיל צמר עבה וחם, שהביא עמו מגליציה. כאשר סיים את תפילתו התהלך אנה ואנה בבית־המדרש תפוס במחשבותיו. בשלב מסוים ביקש להוציא את ממחטתו מכיס המעיל, ואז נפל מהכיס שקיק ששימש להחזקת כסף.

רב העיר הבחין בשקיק שנפל, בעוד רבי אברהם־גרשון לא הבחין בכך. הרב קם ממקומו והרים את השקיק, כדי להשיבו לבעליו, אלא שכאשר מישש את השקיק הרגיש כי יש בו חמישה מטבעות. פתאום עלה בליבו חשד כי הרב האשכנזי נתפס בשקר.

הרב ניסה לפתוח את השקיק, אך הוא היה קשור בדרך שלא אפשרה את פתיחתו. לרב לא היה ספק כי אלה 'אדומים' — מטבעות מקומיים ששוויים רב. במוחו התחזקה המחשבה כי רבי אברהם־גרשון אינו שרוי במצב כלכלי קשה כפי שטען.

הרב ניגש אל רבי אברהם־גרשון, הניף את השקיק והוכיחו כיצד העז לשקר שאין בידו פרוטה, בעוד בשקיק שנפל מכיסו יש חמישה 'אדומים'!

רבי אברהם־גרשון הגן על עצמו ואמר: "לא שיקרתי, אלא אמת דיברתי". הרב חזר והטיח בו כי שקר דיבר. הוויכוח ביניהם התפתח, וכדי לתת תוקף לדבריו קפץ הרב ונשבע כי שקר דיבר רבי אברהם־גרשון.

לרבי אברהם־גרשון חרה הדבר מאוד. כיצד רב בישראל נשבע על דבר שאינו אמת. בו־במקום הכריז 'חרם' על הרב, עם כל המשמעויות החמורות שבדבר. הרב נבהל, עזב את בית־המדרש ואסף את ראשי הקהל וציבור גדול, וסיפר לפנייהם דברים כהווייתם, בעודו מראה להם את השקיק. גם המתכנסים מיששו את המטבעות ה'אדומים', ונטו להצדיק אותו.

סיפור לשבת

אולם ראשי הציבור החליטו לשלוח משלחת אל רבי אברהם־גרשון ולקבל ממנו הסבר. בבואם שאלם רבי אברהם־גרשון אם הרב בדק את תכולת השקיק. תשובתם הייתה כי ניסה, אך ללא הצלחה. "כדי לאמת את דבריו היה עליו אפילו לקרוע את השקיק", אמר רבי אברהם־גרשון.

"אילו היה הרב פותח את השקיק היה רואה כי אלה אינם 'אדומים' כלל, אלא מטבעות כסף שהבאתי עמי", הסביר. "המטבעות האלה אינם עוברים לסוחר במדינה זו, ואין הם שווים אלא את משקלם בכסף. כשאמרתי שאין בידי מעות לצורכי שבת, אמת דיברתי".

חזרו ראשי הקהל אל הרב ובפיהם ההסבר שקיבלו מרבי אברהם־גרשון. בשומעו זאת התחרט הרב על שבנמהרותו חשד ברבי אברהם־גרשון ואף נשבע שבועה, והלך לבקש את סליחתו. גם רבי אברהם־גרשון מחל מיד על כבודו וביטל את ה'חרם' שהטיל על הרב.

חלפו כמה ימים ורבי אברהם־גרשון קיבל מכתב מהבעש"ט. במכתב נאמר: "ראיתי שדנו אותך בהיכל אחד ורצו לדין אותך למיתה חס־ושלום... מפני מה העזת פניך נגד הרב אב־ בית־דין [צפת]. ורציתי לילך להיכל לטעון עבורך וסגרו ההיכל בעדי, ולא יכולתי להיכנס שם. ואמרתי: ריבוננו של עולם, הלוא הוא עשה לקנאתך...".

במכתב כותב עוד הבעש"ט, כי לבסוף הכריזו בשמים כי מכיוון שלא עשה זאת לכבודו אלא משום שקינא קנאת ה', יצא זכאי בדין.

"אך מהיום והלאה", מסיים הבעש"ט את איגרתו, "למד־נא לא להיות קשה כל־כך, שלא להקפיד כך על זולתך".

רבי אברהם־גרשון התפעל מרוח־ קודשו של הבעש"ט אולם דבר אחד לא הבין: תאריך כתיבת המכתב היה מוקדם בכמה ימים לפני ק־ות המקרה! כיצד ייתכן הדבר!?

הוא כתב את פליאתו לבעש"ט, וקיבל מענה כי ככל שעולים להיכלות העליונים, גם עשר או חמש־עשרה שנים בעולם התחתון נכללות למעלה בנקודה אחת, ולכן אפשר לראות דברים קודם התרחשותם בעולם הזה.

מקור: שיחת השבוע - פרשת במדבר